

Mənəvi tərbiyə işində televiziyanın yeri və əhəmiyyəti

Müasir dövrdə televiziyanın tək-cə kommunikasiya vasitəsi deyil, həmçinin həyatın istiqamətverici qüvvəsi kimi dəyərləndirilməsi yetişən nəslin mənəvi, psixoloji tərbiyəsində özünün başlıca və danılmaz yerini tutur. Televiziyanın ictimai funksiyaları olan informasiya, əyləncə, həmçinin də maarifçiliyin tərbiyə işində əhəmiyyətli yeri var. Bu günün gəncini və ya yeniyetməsini, uşağını televizora baxmadan yaşamasını təsəvvür etmək çətinidir. Televiziya, xüsusən də kommersiya televiziyası tək-cə özünün kommersiya maraqlarının ardınca gedib, marketing problemlərini həll etməməli, həmçinin gənclərədən ibarət auditoriyanının mənəvi cəhətdən zəngin formalaşmasında, vətənsəvər, insanpərvər olmasında iştirak etməlidirlər. Uşaqlar və yeniyetmələr üçün hazırlanan müxtəlif səpkili maarifləndirici verilişlərin mövzu arealı istər təbiət, kosmik aləm, sənət, heyvanlar və bitki aləmi ilə bitməməli, həmçinin tarixi, coğrafi–tarixi anlamda məzmun daşmalıdır. Son illərdə televiziyalarda maarifləndirici filmlər, verilişlərlə bərabər müxtəlif intellektual oyunlar, yarışmalar hazırlanır ki, bu da birbaşa yeni nəslin dünyagörüşünün formalaşmasında əhəmiyyətli yer tutur.

Mədəni təbliğat insan fəaliyyətinin bütün sahələrindəki mütərəqqi istiqamətləri kütlələrə çatdırmaqla maarifçilik funksiyasını yerinə yetirir. Aydın Dadaşovun təbirincə desək «Böyük mənada bəşəriyyətin ölümlə mübarizəsi sayılan mütərəqqi mənəvi dəyərləri önə çəkir» (Aydın Dadaşov. «KİV–də reklam və marketing problemləri», Bakı 2001). Mənəvi dəyərlərə xidmət edən mədəni təbliğat isə cəmiyyətin bütün təbəqələrini əhatə edir. Ziyalılardan mənəvi tərbiyəsindən söz açaraq Ə. Bağırovun belə bir fikrini göstərək ki: «Kütlələrin və həmçinin elmi–texniki sahə ziyalılarının mədəni tərbiyəsindəki boşluqları doldurmaq televiziyanın borcudur» (E. Bağırov «Nekotoriye osobennosti razvitiya TV». TV vçera, seqodnya, zavtra. Moskva 1984).

İctimai məsuliyyəti üzərinə götürən televiziya tədris verilişlərində açıq, informasiya və bədii verilişlərdə isə dolayısı ilə mədəni tərbiyə funksiyasını yerinə yetirir. Kütləvi informasiya vasitələri arasında xüsusi yer tutan televiziya da mədəni təbliğata xidməti onun mövcud olduğu sistemin ideoloji tələbinə bağlıdır. Televiziya insanlara bir–biri ilə və cəmiyyətlə qarşılıqlı yaşayış qaydalarını təbliğ edərək, cəmiyyət subyektı–şəxsiyyətin biçimləşməsinə xidmət edir.

Yeni nəslin mənəvi, mədəni və intellektual tərbiyəsində maarifçi teleoyunların əhəmiyyəti danılmazdır. Lakin bir çox hallarda bizim teleməkanda olan bu tip verilişlərdə ssenarinin olmaması və tamaşalılıqdan uzaq sualların bəsitliyi əksər halda zövqsüz və primitiv bir verilişin meydana gəlməsinə, eyni zamanda maarifçilik effektini sıfıra endirməsinə səbəb olur. Dramaturji yük daşımalı olan aparıcı amili daha çox hökmran roluna dönür və mövzunun hadisəlilik elementlərini dağıdırdı. Tədrisən teleoyunlarda aparıcı özünün dramaturji həllini tapmış halda göstərilə və cavab variantlarının təqdimatı tətbiq olunsada bu proqramların maarifçiliklə məşğul olduğunu demək çətindir.

Sağlamlığın qorunmasına xidmət edən tibbi maarifçilik əslində əhalidə, xüsusən də yeni nəsildə zərərli adətlərdən uzaq olmağa xidmət edir. Kosmetoloq, əczaçı, bitki müalicəsi ilə məşğul olan və ənənəvi təbabətin nümayəndəsinin profilaktik və müalicəvi əhəmiyyət daşıyan tövsiyələrin verilməsi, məsləhətlər tamaşaçı və dinləyicinin bu sahədə bilgilərini artırmaqla bərabər onun sağlamlığına xidmət edir. Lakin bizim teleməkanda bu tip verilişlər bir nəfərin mono nitqi biçimində qurulması və aparıcı–həkimini peşəkar, yorucu cansıxıcı, ayrı–ayrı termin, bitki adları ilə doldurulmuş söhbəti günün tempinə uyğun olmadığından tamaşaçını yorur və özünün təsir imkanlarını qırağa atır. Bu ruhda hazırlanan veriliş və filmlərin xarici ölkə telekanallarında dramaturji və bədii həllini tapmış tərzdə göstərilməsi və onun təsir effekti bizim teleməkanda da bu yaradıcı yeniliklərin tətbiqini qaçılmaz

edir. Hər bir xəstəliyi və ondan xilas yollarını vizual şəkildə tamaşaçıya çatdıran bu verilişlərin uğurlu dramaturji modeli yubanmadan bizim telemakana da tətbiq olunmalıdır.

Maarifçilik və tədris verilişləri cəmiyyətin formalaşmasında xüsusən də gənc nəslin tərbiyəsində başlıca rol oynadığından bunlar zövqlü, sənətkarlıqla hazırlanmalıdır. Yalnız bu halda istənilən effekti əldə etmək olar. Məhz onda maarifçilik özünün müsbət təsiri ilə yeni nəslin mənəvi qalxınmasına xidmət edə bilər. Demokratiya mühiti mədəniyyətin hər hansı formada asıllığını rədd etsə də, bazar iqtisadiyyatı müstəqil televiziya və radioları belə tədris funksiyasının sosial sifarişini yerinə yetirməyə vadar edir.

Maarifçilik televiziyanın başlıca funksiyası kimi bütünlüklə yaradıcı və informasiya mühitinin aparıcı ünsürü olaraq özünü bu və ya digər tərzdə əks etdirməlidir. Savadlı, hazırlıq cəmiyyət görmək arzusundayıqsa maarifçilik işi günümüzün böyük reallığı kimi hər zaman özünün böyük təsir qüvvəsi ilə şüurlarda dəyişikliklər etməsi üçün zəmin yaratmalıyıq. Xüsusən indi cəmiyyətin dinamik və sıçrayışlı inkişaf dönəmində mədəni–maarif müəssisələrinə maraq öldüyü və əhalinin daha çox tempili və interaktiv vasitələrə meyl etməsini bilərəkdən internet aləmi, TV və radio bu inam, həvəsdən məharətlə istifadə edərək dövlətçilik, vətəncilik prinsiplərini təbliğ edib, Vətənin sərhədləri, özünü, dövləti, onun rəmzləri: bayrağı, gerbi, himnini sevdirməli, orduya qarşı tükənməz sevgi, qürur duyğularını aşmalıdı. Maarifçilik təkə dünyəvi və elmi–kütləvi informasiyalarla əhalini silahlandırmaqla bitməməli, onun hüquqlarını, vəzifələrini anlaşırdığı kimi, Vətən və onun dəyərlərini də geniş tərzdə təbliğ etməlidir.

TV proqramlaşdırılmasında KİV olmasına baxmayaraq bütün verilişlərin kütləvi baxış üçün nəzərdə tutulması doğru addım kimi dəyərləndirilə bilməz. Xüsusən indi, kanalların və digər KİV vasitərilinin çoxluğu, insanların asudə vaxt probleminin daha da qabardığı bir dövəmdə hamının mütləq bütün verilişlərə baxmasını arzulamaq ən azı mümkünsüzdür.